

PATRU EXPOZIȚII LA ANIVERSAREA REGELUI CAROL I

Adrian-Silvan IONESCU

Împlinindu-se 140 de ani de la urcarea pe tronul Principatelor Române a prințului Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, 2006 a fost desemnat drept Anul Carol I. Mai multe instituții de cultură și teaurizare a valorilor trecutului național au organizat manifestări de mare amploare și de largă respirație.

Intervalul 9-14 mai a fost marcat de evenimente deosebite la Muzeul Militar Național: pe data de 9 s-a deschis expoziția Carol I și Armata Română 1866-1914, al cărei vernisaj a fost onorat de MM LL Regele Mihai I și Regina Ana, de AA LL RR Prințesa Margareta și Prințul Radu; pe 13-14 mai au fost Zilele Muzeului Militar

Național unde, prin intermediul unor grupuri de reînscenători îmbrăcați în uniforme de epocă, i-a fost adus un omagiu Marelui Căpitan, cum a fost numit suveranul, în epocă, după marile victorii pe care oastea sa le-a reperat în Războiul de Independență.

Titlul ales pentru această expoziție conține în el un truism, căci Regele Carol I s-a confundat cu armata, a fost chiar Armata, prin poziția sa de comandant suprem și prin constanta preocupare de organizare a ei pe principii moderne, de dotare și perfecționare a cadrelor active. Într-un spațiu relativ restrâns au fost concentrate piesele cele mai prețioase și reprezentative pentru această temă din

patrimoniul instituției organizatoare: armament, decorații, uniforme, fotografii și picturi, obiecte personale ale suveranului și ale familiei regale. Astfel, atrăgeau atenția uniformele regale, cea de mare ținută, de general de corp de armată – cea mai înaltă treaptă a ierarhiei militare românești din vremea domniei Regelui Carol –, acelea de colonel onorific al Regimentului 2 pionieri în armata spaniolă și de colonel în Regimentul 68 infanterie germană (pentru că, în acele vremuri, era un gest de curtoazie între capetele încoronate ale Europei să își ofere unii altora grade militare onorifice ori patronajul unor unități care, din acel moment, începeau să poarte numele patronului, precum Regimentul nr. 9 dragoni „Regele Carol I al României” din armata

prusacă sau Regimentul nr.6 infanterie „Carol I Regele României” din armata austro-ungară). Foarte amuzante erau micile uniforme croite pentru progenerurile regale, principesa Elisabeta și prințul Carol, moștenitorul tronului (viitorul Carol II) ; pentru ea era o uniformă de roșior, pentru el, uniformă și echipament complet de caporal din Batalionul 1 vânători pedestri, model 1895 (tunică, pantaloni, ismene, manta, capelă, pălărie, centiron, raniță, pușcă și baionetă, toate la dimensiuni reduse). Era apoi uniform de colonel onorific al Regimentului 4 roșiori, care aparținuse Principesei Maria, recunoscută drept o foarte bună călăreață, admirată și iubită de soldații și ofițerii acelei unități. Alexandru Socec, căpitan în acel regiment, nota în jurnalul său, păstrat la Arhivele Naționale, despre parada de 10 Mai 1896, când tânăra și frumoasa principesă a defilat în fruntea cavaleriștilor săi: „Parada a fost un triumf. Prințesa, în uniforma Regimentului 4 Roșiori, a stârnit nemaiauzite urale și aplauze. O ploaie de flori s-a revărsat pe drumul Prințesei; ea era frumoasă ca un vis frumos! Nu numai bărbații – dar toate femeile erau amorezate de Prințesa Maria; călare pe <<Jimmy>>, părea că este lipită de cal! Silueta Prințesei putea servi lui Villet ca model, cum a servit renumitului pictor Adjukievitsch! (sic).” Un tablou, panotat în apropiere, al artistului de origine poloneză Tadeusz von Ajdukiewicz (1852-1915), o reprezintă pe Principesa Maria, călare, la o revistă a trupelor. Lucrarea a făcut parte din suita destinată a ilustra albumul Armata Română, apărut în 1903 la Editura Socec. Muzeul Militar Național deține majoritatea picturilor ce au fost

reproduse în acel album, care încă și azi impresionează prin condițiile grafice deosebite în care a fost tipărit la acea vreme. Pânzele sunt de relativ mici dimensiuni, dar deosebit de bine compuse, pline de vivacitate și realism. Artistul le-a conferit monumentalitate prin cadrare și prin unghiurile montante în care a surprins personajele, fie ele pedestre sau călări (Roșiori, Călărași, Infanterie, Vânători, Artilerie călăreață, de munte sau de cetate, Geniu, Jandarmi, etc.). Ajudkiewicz îi fusese recomandat Regelui Carol I de Împăratul Franz Josef în 1896, când cel din urmă făcuse o vizită la București. Pictorul s-a stabilit în țara noastră și a lucrat foarte mult pentru Casa Regala, dar și-a găsit timp să onoreze și alte comenzi de portrete ale persoanelor din înalta societate. Totuși, pasiunea sa erau scenele militare în care se specializase până la perfecțiune. În 1902, când se apropia aniversarea a 25 de ani de la Războiul de Independență, Ajudkiewicz pregătea o compoziție intitulată Apoteoza Regelui Carol I, după cum anunța ziarul „Secolul XX” din 14 aprilie 1902.

O suită de fotografii completează această expoziție, fie ele de Franz Duschek, de Szathmari ori de Franz Mandy, toți deținând râvnitul titlul de fotografi ai Casei Regale.

La vernisaj, un grup de entuziaști reînscenatori ai istoriei militare trecute, reuniți în Asociația „6 Dorobanți” și îmbrăcați precum „căciularii” ori „curcanii” de la 1877, au dat onorul și au tras o salvă de salut în cinstea Majestaților Lor și a celorlalți distinși oaspeți.

Un elegant catalog, cu text bilingv (română și engleză), bogat ilustrat cu imagini color, a fost editat cu acest

prilej.

Pe 10 Mai – dată care, din timpul domniei lui Carol I, a fost stabilită drept Ziua noastră Națională pentru că, în acea zi, s-au desfășurat mai multe evenimente majore din existența patriei: sosirea sa în țară, ca domnitor, în 1866, ratificarea proclamării Independenței, în 1877, și ceremoniile încoronării ca rege, în 1881 -, la Muzeul Național de Istorie a fost vernisată marea expoziție România în timpul lui Carol I. La realizarea ei și-au adus contribuția, alături de gazde, mai multe instituții de prestigiu: Muzeul Național de Artă al României, Muzeul Național Peleş, Muzeul Național Cotroceni, Muzeul Militar Național și Muzeul Național Filatelic. Expoziția acoperă, practic, toate domeniile vieții publice din intervalul specificat : politică, diplomație, economie, știință, tehnică,

cultură. Cunoscătorul, ca și neinițiatul, puteau găsi acolo concentrată întreaga istorie românească de pe parcursul celor 48 de ani de domnie înțeleaptă și rodnică. Erau prezentate, sistematic, prin intermediul picturilor, fotografiilor, documentelor, pieselor numismatice și filatelice, a celor din domeniul mobilierului și al artelor decorative, principalele momente ale evoluției României din acest interval. Prin pânzele lui Emil Volkens, Carol Szathmari și Friedrich Kaiser erau amintite vizitele prin țară ale domnitorului ca și clipele de glorie ale Războiului de Independență. Fotografii de Szathmari și de Franz Duschek din timpul campaniei de la sud de Dunăre aduceau concretețea reportajului de război, cu efortul și sacrificiul general. Două sculpturi de mici dimensiuni, în bronz, reprezentau avântul atacului la baionetă în Dorobanțul lui Ettore Ferrari și duișia cu care „Mama

răniților” s-a devotat alinării suferințelor celor căzuți la datorie în Principesa Elisabeta îngrijind un rănit, reducere de Carol Storck a unei opere din marmură, de proporții monumentale, datorată tatălui său, Karl Storck, ce s-a pierdut. Drapele și stindarde care au fost purtate în luptă și apoi decorate pentru bravura celor care le-au dus la victorie – cel al Regimentelor 5 Artilerie, 10 și 14 Dorobanți, 3, 6 și 9 Călărași – precum și un tui turcesc capturat la Vidin, se aflau expuse alături de armele folosite de trupele combatante (unele luate ca trofeu de la otomani), de o goarnă ce a sunat atacul și de înaltele distincții de război Ordinul Steaua României, medaliile Virtutea Militară, Apărătorilor Independenței, aceea comemorativă rusă, crucile Trecerea Dunării și Elisabeta (cea din urmă acordată femeilor care s-au distins în îngrijirea răniților). Se mai aflau alte decorații străine ce aparținuseră Regelui Carol I și-i fuseseră acordate de ceilalți suverani ai Europei, precum și însemne ale rangului de mareșal al armatei prusiene, acordat în 1909, și al celei ruse, din 1912 (epoleții de mareșal ce sunt etichetați ca fiind rusești sunt, de fapt, prusaci!). Plachete și medalii comemorative bătute cu diverse ocazii formau o prezentare aparte în care era evidențiată arta maeștrilor medaliști ai epocii. Câteva piese de mare valoare fuseseră scoase din Tezaurul muzeului gazdă: coroana de oțel a Regelui Carol, executată la Arsenalul Armatei din țeava unui tun capturat la Plevna și aceea de aur a Reginei Elisabeta, lucrată de bijutierul Josef Resch din București. Pentru cea dintâi schițele au fost făcute de Theodor Aman, în vreme ce Nicolae Grigorescu a desenat coroana reginei.

Tot din tezaur a fost adusă și sabia de onoare, de model oriental, cu garnituri de aur și garda bătută în diamante, primită de prințul Carol, ca însemn de investitură de la sultanul Abdul Aziz, în 1866; și tot de acolo provin butonii și inelul sigilar, cu bourul moldav, din aur, ceasul de buzunar cu portretul posesorului în email sau tocul-pană ce au aparținut suveranului, o miniatură cu ramă de aur și pietre prețioase, un manuscris cu miniaturi pictate de Regina Elisabeta și legat în scoarțe de aur, fildeș și email. Servicii de masă, de ceai, fructiere și bomboniere din argint, platouri de porțelan cu efigiile suveranilor și ale celorlalți membri ai familiei regale, sau acelea lucrate la Birmingham cu scene din Războiul de Independență, completează expunerea. Tronurile din lemn aurit, tapițate cu catifea roșie, cu cifrul domnesc, aparținuseră inițial lui Alexandru Ioan I, dar au fost întrebuițate și de principele Carol în primii ani de domnie. Mai erau și alte piese de mobilier din reședințele regale precum pupitrele suveranilor, scaune și măsuțe sculptate de ebenistul Curtii, Martin Stohr. Suveranii erau reprezentați, la diverse vârste, de câțiva pictori remarcabili, așa cum e cazul frumoaselor portrete de tinerețe datorate maestrului american, originar din Chicago, George Peter Alexander Healy, ori, de același autor, o duioasă maternitate cu principesa Elisabeta ducând-o în cârcă, în joacă, pe mica principesă Maria, singurul vlăstar al cuplului domnesc, dispărut prematur. Sunt apoi portretele de maturitate ale suveranilor realizate de Thadeusz von Ajdukiewicz, în 1897, și de bătrânețe semnate de A. G. Schwartz și de Otilia Michail-Oteteleşanu, ultima pictoriță de curte, care-și datează lucrările în 1912.

Poate fi văzut și impozantul Album al Cărelor Simbolice, cromolitografiat de Carol Storck în stabilimentul de arte grafice al lui Elias Grassiany, după desenele și, mai ales, după fotografiile nereușite executate de el și de Andreas Reiser în ploioasele zile ale încoronării, 10-11 mai 1881. O bogată suită de cărți poștale ilustrate datând din vremea Expoziției Generale din 1906, care celebra cei 40 de ani de domnie ai lui Carol I, oferă aspecte interesante asupra construcțiilor și atracțiilor din Parcul Carol unde s-a desfășurat cea mai mare manifestare de proporții menită să evidențieze resursele și realizările țării.

Cu ocazia vernisajului, onorat din nou de MM LL Regele Mihai I și Regina Ana, precum și de AA LL RR, a fost lansat și un voluminos catalog, generos ilustrat, integral color care, pe lângă repertorierea exponatelor, conține mai multe studii de referință privind

domnia Regelui Carol I abordată din perspective politice, sociale, militare și culturale. Toate textele sunt bilingve (română și engleză) ceea ce dă posibilitate și vizitatorilor străini să beneficieze de informațiile oferite de autori.

O expoziție de atmosferă a fost organizată și vernisată pe 29 mai de Primăria Sectorului 2 într-un spațiu total neconvențional, holul de onoare al modernei clădiri construită la Obor, aproximativ pe locul neinspiratului monument 1907 datorat sculptorului Naum Corcescu, actualmente mutat. Inițiativa i-a aparținut criticului de artă Ruxandra Garofeanu care, cu abnegația unui general din vremurile Marelui

Căpitan, s-a străduit să împrumute obiecte cât mai multe și cât mai diverse de la instituții muzeale și de la colecționari particulari pentru a-și ilustra conceptul ce a dat numele manifestării, Parfum de epocă. Mărturii din timpul domniei lui Carol I. S-a încercat reconstituirea unui bogat interior de altădată, puțin încărcat, puțin heteroclit în piesele pe care le conține: un gueridon, o etajeră, o masă de joc cu blatul intarsiat, mai multe jilțuri și scaune sculptate, o splendidă pianină stil Boule ce a aparținut compozitorului George Stephănescu, fondatorul Operei Române și aflată azi în colecția nepotului său, istoricul și genealogistul Mihail Stephănescu, două galerii din lemn aurit cu draperiile lor grele și prăfuite de catifea grenă, cu mulți ciucuri – ce evocă vasul fantomă din „Olandezul Zburător” al lui Richard Wagner ori ambianța lugubră descrisă de Charles Dickens în „Marile speranțe” -, câteva scoarțe țărănești din uluitoarea colecție a lui Dan Nasta, care conferă culoare și un admirabil fond pentru mai multe tablouri de valoare, ceramică persană cu smalț albastru deschis, sticlărie și cristaluri, o colivie cu o privighetoare mecanică dispusă să ciripească numai la învârtirea unei chei, șaluri de cașmir și alte piese decorative mai mărunte ori accesorii vestimentare așezate în vitrine (punguțe, brățări și paftale orientale, mănuși de bal, un lorgnon, câteva evantaie – unul din fildeș cu efigiile familiei regale). Pe pereți au fost așezate tablouri de Constantin Lecca, Theodor Aman și Nicolae Grigorescu

Prezența umană a fost sugerată de câteva manechine: unul îmbrăcat în rochie cu turnură, de plimbare, de mătase bej, din perioada 1875-1880,

altul în frac negru, de seară, alte două în portul popular atât de drag Principesei Elisabeta, adoptat de toate doamnele din înalta societate, iar alte trei în uniforme militare, de căpitan de roșiori, de soldat de călărași și de dorobanț din intervalul 1873-1881. Primele două costume provin de la Muzeul Municipal, următoarele de la Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” iar ultimele trei de la Muzeul Militar Național. Tot de la cel din urmă au fost aduse câteva arme și mai multe decorații din perioada Războiului Independenței. De fapt, cu această epocă de glorie se deschide chiar expoziția, în primul spațiu fiind panotate mai multe lucrări cu tematică bataillistă de Nicolae Grigorescu, Convoi cu provizii în Bulgaria, heliogravurile Vedeta și O recunoaștere și desene cu dorobanți în tranșee, sau de Friedrich Kaiser, Principele Carol I pe front. În câteva vitrine erau aranjate cărți care proveneau de la Biblioteca Metropolitană, între ele remarcându-se Luptele Românilor în Resbelul din 1877-1878, de T.C.Văcărescu și Resbelulu Oriental Illustratu, publicat la Graz de profesorii nășăudeni Artemiu Publiu Alexi și Maxim Pop sau Les pensées d'une Reine, de Carmen Sylva. În apropiere, pe o masă, era expus marele Album al Carelor Simbolice de la serbările încoronării din 10-11 mai 1881, datorate lui Carol Szathmari, despre care s-a vorbit mai sus. Pe pereți era panotată o suită de fotografii de mare calitate artistică datorate, în majoritatea cazurilor, lui Franz Mandy, fotograf al Curții, și reprezentând familia regală, Regele Carol și Regina Elisabeta într-o poză de afectuos dialog, mai multe cadre cu regina la diverse vârste, la lucru în atelierul ei plin de

flori și de obiecte ale pasiunilor multiple ce o stăpâneau și pe care le practica cu egal talent și dăruire – muzica, pictura, poezia -, apoi cuplul tinerilor prinți moștenitori Ferdinand și Maria. Alături de acestea mai erau prezente și câteva portrete oficiale, litografiate cu diverse prilejuri, în special din perioada sărbătoririi a 40 de ani de domnie, în 1906. Din acea perioadă datează o mare cromolitografie alegorică în care o figură feminină surâzătoare, ce reprezintă România, ține ridicată într-o mână o statueta a lui Nyke, zeița victoriei la grecii antici, iar în cealaltă drapelul tricolor al țării; porumbei și majestuoși păuni albi ocupă primul plan în vreme ce, în fundal, de sub o draperie roșie ridicată teatral, se deschide o priveliște liniștită, de munte, ce are în centru Castelul Peleş; în partea stângă a compoziției sunt concentrate, sus, medaliaone cu portretele suveranilor,

unite de o acvilă cu aripile desfăcute ce plutește deasupra stemei regatului, iar jos, chipurile principilor moștenitori și ai copiilor acestora, străjuite de doi lei măreți, din spatele cărora se desprinde Cronos, bătrân pleșuv, cu barba colilie și aripi albe, ce ridică spre suverani, în sublimă admirație, o perină de catifea pe care se află coroanele regale.

Pe un soclu bogat ornamentat se află bustul Regelui Carol I de Ernest Dubois iar pe un altul, acoperit cu un șal de cașmir, schița în bronz a monumentului de la Peleş al Reginei Elisabeta reprezentată de Oscar Späthe croșetând.

Beneficiind de un invidiabil ecleraj natural, de la un luminator prin care pătrund razele solare și scaldă toate

obiectele în dozajul necesar pentru a le înnobila, expoziția Parfum de epocă. Mărturii din timpul domniei lui Carol I a adus istoria, cultura și arta în mijlocul locuitorilor Sectorului 2 care nu obișnuiesc să meargă frecvent la expoziții. Dar, prin amplasamentul sălii și prin calitatea de edificiu public și administrativ a modernei clădiri, unde cei arondați vin să-și rezolve treburile, ea atrage un public educabil și dispus la contactul direct cu exponatele muzeale aduse în agora.

Cu ocazia manifestării științifice anuale Săptămâna Arhivelor, 29 mai-2 iunie, la Arhivelor Naționale ale României – care serbau și 175 de ani de la fondare - a fost organizată expoziția Casa Regală a României cu piese valorose din Fondul Casa Regală. Puteau fi admirate jurnalul Regelui Carol I, cu scrisul său mic, în caractere gotice, jurnalele Reginei Maria, cu inconfundabila caligrafie rotundă, pregnantă, așternută cu pana de gâscă, paginile de text alternând cu pagini pe care sunt lipite fotografii luate în diverse momente sau cu diverse personaje la care face referire, actul de ridicare a României la rangul de Regat și alte documente, condicile de primiri în audiență, felicitări adresate suveranilor cu diverse ocazii, scrisori de la alți suverani Europeni (Regina Victoria, împărații Franz Joseph, Alexandru II, Wilhelm II) sau asiatici (împăratul Hirohito). Un sector aparte îl formau documentele rămase de la Regele Mihai I, care a onorat manifestarea cu prezența Sa și a fost plăcut surprins să-și regăsească copilăria și tinerețea în acest tezaur arhivistic: caiete din perioada școlărității, de chimie, fizică și geografie, cu hărți și desene, un ierbar,

fotografii de la vârste fragede și comentariile duiosase ale bunicei, Regina Maria, din jurnalul deja amintit, decretele de decorare sau de ridicare în grad, ca proaspăt ofițer, ori acte de importanță capitală pentru țară semnate de mâna Lui.

Prin patru expoziții paralele – dar irepetabile prin materialele prezentate - personalitatea proteică a Regelui Carol I a putut fi evocată în toată plenitudinea ei pentru un public contemporan care are prea puține cunoștințe despre întemeietorul regatului României și mai toate deformate de o istorie scrisă cu părtinire, din care timp de 50 de ani au fost excluse, parțial sau total, referirile la instituția monarhiei, la fondatorul ei și la urmașii acestuia.

